

A PÉNZ ÉS A HELYI PÉNZ SZÁMVITELI ELSZÁMOLÁSA

ACCOUNTING OF MONEY AND LOCAL MONEY

WICKERT IRÉN PhD, egyetemi docens
Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Kar
SZARVAS-FEKETE TIBOR gazdasági tanár
Kaposvári Egyetem Gazdaságtudományi Kar

Abstract

The current economy is dominated by money. Money is any specific valuable object, which can be used for purchasing any product, service, for paying debt and for the accumulation of property.

According to the Accounting Principles liquid assets have to be recorded between the current assets in the Balance sheet, but as a mean of accumulation it must be shown among Invested Financial Assets, among Other Given Long Term Loans.

The local currency like money includes value measuring, circulating (exchanging) and payment functions, but – as it does not carry interests – it can not fulfil the role of accumulating and property maintaining functions. The local money as a mean of payment can be compared rather to a voucher than to the classic sense of money, so it can not show up among the liquid assets in the accounting. The legislation of the emission and operation of local currency is only partially solved, there is no specific legislation or central guidance, which determinates the operation of the system in detail.

Today, with the appreciation of local interests the introduction of local money gains ground increasingly. The development of accounting regulations to the related records and settlements will be necessary.

1. Bevezetés

Jelenlegi gazdaságot a pénz dominálja. A főníciaiak jóvoltából időszámításunk előtti VII. századtól használ az emberiség egy része egységes pénzeket, amelyek formája, anyaga változatos megjelenítést hozott létre.

A pénz az a tárgy, az a jószág, amely – mivel általánosan elfogadják – azonnal felhasználható bármely termék, szolgáltatás megvásárlására, adósság megfizetésére” (Horváth).

Az árupénz korszakától az aranypenz és a pénzhelyettesítő eszközökön át, a belső értékkel nem bíró pénz, a modern pénz megjelenéséig a pénz, mint olyan, megőrizte az értékmérő, a forgalmi, a fizetési és a felhalmozási funkcióit.

A helyi pénz, mint fizetési eszköz, inkább utalványhoz hasonlítható, nem pedig a klaszszikus értelemben vett pénzhez. Ma világszerte nagyjából 3000 különböző helyi pénz van forgalomban. Részben ezzel fizetnek az emberek, a közmunkások ebben kapják bérük egy részét, jelentős szerepe lehet a helyi kereskedelem fellendítésében, tehát a rendszer működik.

2. Pénz

A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény értelmében:

2. §

15. készpénz-helyettesítő fizetési eszköz:

- a csekk,
- az elektronikus pénz,
- a pénzforgalmi szolgáltató és az ügyfél közötti keretszerződésben meghatározott olyan személyre szabott dolog vagy eljárás, amely lehetővé teszi az ügyfél számára a fizetési megbízás megtételét.

16. kis összegű készpénz-helyettesítő fizetési eszköz:

- kilencezer forintot meg nem haladó fizetési műveletre,
- maximum negyvenötezer forint tárolására használható.

19. Pénz

- bankjegy, érme, számlapénz, és az elektronikus pénz.

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 2. számú melléklet 9. pontja értelmében

Pénzforgalmi szolgáltatás:

- a) a fizetési számlára történő készpénzbefizetés,
- b) a fizetési számláról történő készpénzki fizetés,
- c) a fizetési műveletek fizetési számlák közötti teljesítése,
- d) a c) pontban meghatározott szolgáltatás, ha az ügyfél rendelkezésére álló hitelkeretéből történik,
- e) a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz – ide nem értve a csekket és az elektronikus pénzt – kibocsátása,
- f) a készpénzáttalálás,
- g) az olyan fizetési művelet teljesítése, ahol a fizető fél távközlési vagy digitális eszközzel adja meg a fizetési megbízást az eszköz üzemeltetőjének, aki kizárólag közvetítőként jár el az ügyfelek között.

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény szerint:

31. § A pénzeszközök a készpénzt, az elektronikus pénzeszközöket és a csekkeket, továbbá a bankbetéteket foglalják magukban.

Eszközök	Mérleg, 20X1. dec. 31.	Források
A) BEFEKTETETT ESZKÖZÖK		D) SAJÁT TÖKE
I. Immateriális javak		I. Jegyzett tőke
II. Tárgyi eszközök		II. Tőketartalék
III. Befektetett pü-i eszközök		III. Eredménytartalék
<i>Tartósan adott kölcsönök</i>		IV. Lekötött tartalék
B) FORGÓESZKÖZÖK		V. Értékelési tartalék
I. Készletek		VI. Mérleg szerinti eredmény
II. Követelések		E) CÉLTARTALÉKOK
III. Értékpapírok		F) KÖTELEZETTSÉGEK
IV. <i>Pénzeszközök</i>		I. Hátrasorolt kötelezettségek
C) AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁS ESZKÖZÖK ÖSSZESEN		II. Hosszú lejáratú kötelezetts.
		III. Rövid lejáratú kötelezetts.
		G) PASSÍV IDŐBELI ELHAT. FORRÁSOK ÖSSZESEN

1. ábra. Pénzeszközök a mérlegben
Figure 1. Liquid assets in the Balance sheet

3. Helyi pénz

A kistérségek gazdasági megszilárdulásához, illetve fellendüléséhez hozzájárulhat a nemzeti fizetési eszköz mellett működő helyi pénz.

A helyi közösség érdekeltsége Halász Tibor szerint, abban van, hogy

- a helyben maradó hozzáadott érték (a munkabérek, profit, adók azon része, amit helyben költenek el vagy fektetnek be újra) nőjön,
- a helyben maradó vagyon (az a beruházás, amit nem vihetnek el levonva belőle a helyi erőforrásokból elhasznált vagy károsított rész értékét) nőjön,
- a helyi piacot ő ellenőrizze, azaz a helyi gazdaságra vonatkozó lényeges döntéseket helyben hozzák meg (Halász 1991).

A helyi pénz bevezetésének célja, hogy egy közösségben a kihasználatlan lehetőségeket összekössék a kielégítetlen igényekkel.

A helyi fizetőeszköz, pénzhelyettesítő eszköz kibocsátása elősegíti a helyi forgalom növekedését, és mivel ennek banki fedezete van, így bármikor visszaváltható, így alkalmazása biztonságos a gazdasági élet területén.

Ez a pénzhelyettesítő nem kamatozik, esetleg idővel romlik az értéke, ezért a gazdasági élet szereplői között élénk áruforgalomra ösztönöz. Az adott térség gazdasági kapcsolatait erősíti az a tény, hogy ez a pénzhelyettesítő eszköz adott körben működik, így elősegíti az ottani gazdasági életet.

A helyi pénz a pénzhez hasonlóan az értékmérő, a forgalmi eszköz, a fizetési eszköz funkciókat tartalmazza, azonban – mivel nem kamatozik – a felhalmozás és vagyontartás funkcióknak a szerepét nem töltheti be.

Bevezetését és használatát a törvény nem tiltja. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény szerint

9.1. pont. Nem minősül pénzforgalmi szolgáltatásnak

k az olyan eszközökön alapuló szolgáltatások, amelyek kizárólag a kibocsátó által használt létesítményekben vagy a kibocsátóval kötött megállapodás alapján a szolgáltatók korlátozott körű hálózatában vagy korlátozott körű áruk vagy szolgáltatások ellenértékének kiegyenlítésére használhatóak.

A helyi pénz készpénzt helyettesít, az adott területen élők, az árucserében résztvevők hozzák létre, és ezáltal a helyi gazdaságban marad. Korlátozottan használható, nem kötelező elfogadni, mint fizetőeszközt, pedig fedezete több esetben jelentősebbnek tekinthető, mint a forgalomban lévő modern pénznek.

A helyi pénz, mint fizetési eszköz, inkább utalványhoz hasonlítható, nem pedig a klaszikus értelemben vett pénzhez. Ma világszerte nagyjából 3000 különböző helyi pénz van forgalomban. Részben ezzel fizetnek az emberek, a közmunkások ebben kapják bérük egy részét, jelentős szerepe lehet a helyi kereskedelem fellendítésében, tehát a rendszer működik.

4. Helyi pénz számviteli elszámolása

A helyi pénz kibocsátásának és működtetésének jogi szabályozása csak részben megoldott, nincs specifikus jogszabály vagy más központi iránymutatás, amely a rendszer működtetését részletesen meghatározza.

„A piacgazdaság működtetéséhez nélkülözhetetlen, hogy a piac szereplői számára hozzáférhetően döntéseik megalapozása érdekében mind a vállalkozók, mind a nem nyereségorientált szervezetek, valamint az egyéb gazdálkodást folytató szervezetek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok átalakulásáról objektív információk álljanak rendelkezésre” (Sztv.).

A saját kibocsátású utalványok (helyi pénz) számviteli elszámolása törvényileg közvetlenül szabályozott, részletes elszámolási rendszerét a számviteli politikában, illetve a számlarendben kell rögzíteni.

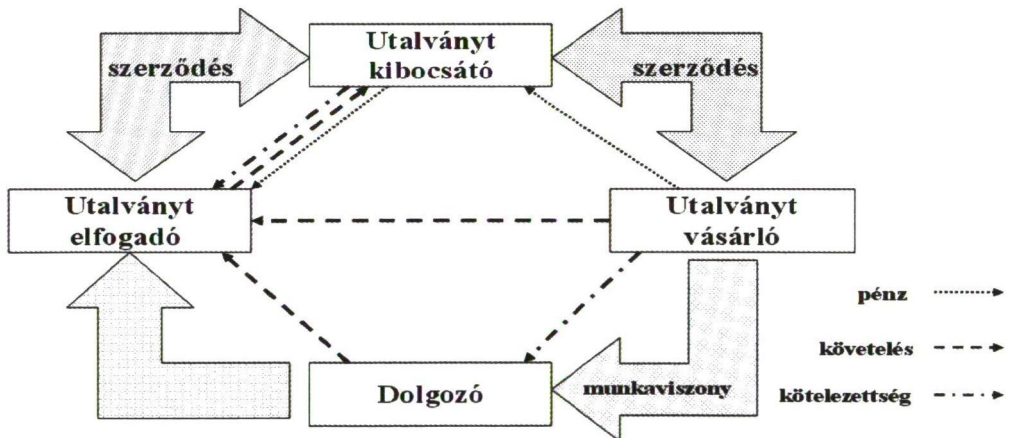
A helyi közösség által kialakított belső szabályzat az, amely meghatározza a kibocsátás és működtetés feltételeit.

A helyi pénz a mérlegben nem mutatható ki a pénzeszközök között, az utalványokhoz hasonlóan a követelések között kell szerepeltetni.

A helyi pénz és a köznapi életben használatos utalványok számviteli elszámolásának különbözőségét kívánjuk bemutatni az alábbi ábrákon.

4.1. Nem saját kibocsátású utalvány, elektronikus kártya

A gyakorlatban általában az ételutalványokkal találkozunk, melyet a munkáltató vásárol meg dolgozói részére. A papíralapú utalványok mellett egyre inkább elterjed a béren kívüli juttatások körében az ún. elektronikus utalvány. Az elektronikus kártya alkalmazása egyszerűbb, az adminisztrációs és járulékos költségek is alacsonyabbak a hagyományos utalványénál.

2. ábra. Nem saját kibocsátású utalványok, elektronikus kártya működése
(Forrás: Saját szerkesztés)

Figure 2. Operation of not self-emitted vouchers, e-card

Lépései:

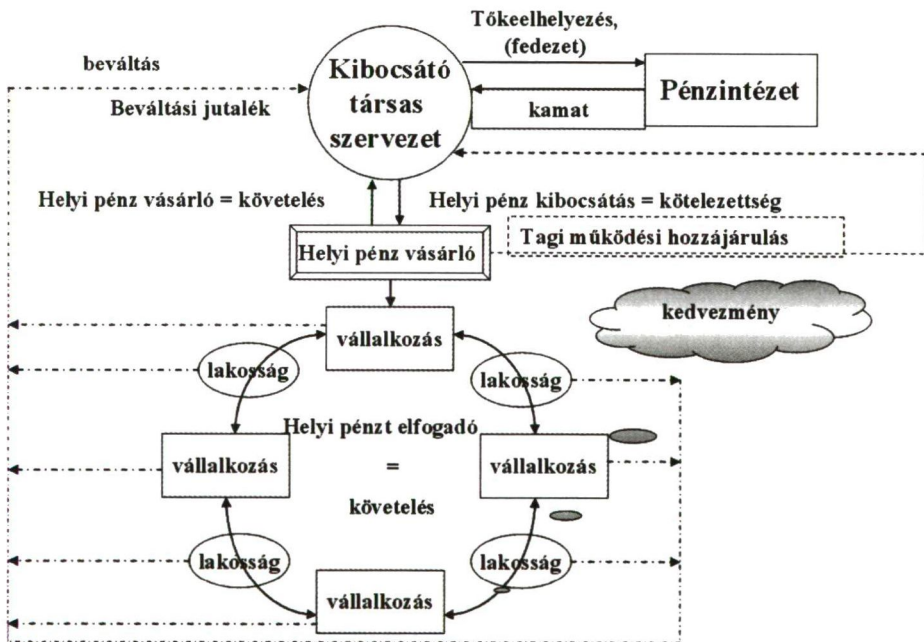
- Szerződéskötés: az utalványt kibocsátó és az utalványt elfogadó egység között.
- Szerződéskötés: az utalványt kibocsátó és az utalványt vásárló között.
- Az utalványt vásárló megvásárolja az utalványt (elektronikus kártyát) a kibocsátótól, mely alapján a kibocsátónál keletkezik egy kötelezettség az utalványt elfogadóval szemben, a vásárlónál egy követelés az elfogadóval szemben, amennyiben kezelési

költséget is felszámít a kibocsátó, akkor a vásárlónál igénybe vett szolgáltatás költség jelentkezik.

- A munkáltató kiadja az utalványokat a dolgozóknak, így a dolgozóknak követelése lesz az elfogadóval szemben, a munkáltató pedig elszámolja személyi jellegű költségként a kiadott utalványok értékét.
- Amennyiben a munkáltató több havi utalványt egyszerre ad ki, felmerül az időbeli elhatárolás esete is.
- Amikor a dolgozó beváltja az ételutalványt (használja a kártyát) ekkor történik az értékesítés, melyet a kibocsátó felé számláz, mely összeget a kibocsátó átutal az elfogadóhelynek a jutalék kivételével. A beváltóhelynek jutaléktartozása van a kibocsátó felé, így pénzügyileg csak a különbséget kell rendezni.

4.2. Helyi pénz

A helyi pénz a hivatalos fizetőeszköz mellett működik, nem váltja ki azt, ezért is nevezik a szakirodalomban komplementer pénznek. Többféle helyi pénz létezik a világban. Egy lehetséges elszámolási módot kívánunk bemutatni a 2. ábra segítségével.

3. sz. ábra. A helyi pénz működése

(Forrás: Saját szerkesztés)

Figure 3. The operating mechanism of local currency

Helyi pénzt társas szervezet bocsátja ki, mely lehet szövetkezeti forma is. A tagok bocsátják rendelkezésre a fedezetet, melyet pénzintézetben helyeznek el. A pénz befizetésével a tagoknak követelése keletkezik a kibocsátó szervezettel szemben. A szervezet működését a tagi hozzájárulásokról illetve a betétként elhelyezett fedezet kamata biztosítja. A pénz kibocsátásával a szervezet kötelezettséget mutat ki a mérlegében.

A helyi pénzt helyi vállalkozók fogadják el, így segítve a helyi kereskedelem fellendülését. A helyi pénzzel fizetők számára kedvezményeket biztosítanak. A helyi pénz vásárlása névértéken történik, visszaváltásakor beváltási jutalékot számítanak fel, mely a kibocsátó bevétele lesz.

A helyi pénzt elfogadó vállalkozások követelésként mutatják ki a helyi pénzt a mérlegben, melyet felhasználhatnak fizetésre, ekkor a kötelezettségeket összevezetik a követeléssel. Pénzeszközzé a helyi pénz akkor válik, amikor beváltják. Beváltáskor a kibocsátó beváltási jutalékot számít fel, amely a vállalkozásnál egyéb szolgáltatás költségei között kerül kimutatásra.

A fentiekből megállapítható, hogy minden helyi pénz utalvány, de nem minden utalvány helyi pénz.

5. Összegzés

Jelenlegi gazdaságot a pénz dominálja. A pénz minden olyan meghatározott értékkel bíró tárgy, amely azonnal felhasználható bármely termék, szolgáltatás megvásárlására, adósság megfizetésére és vagyon felhalmozására.

A számviteli törvény szerint a pénzeszközöket a Mérlegben a forgóeszközök között kell nyilvántartani, azonban mint a felhalmozás eszközét a Befektetett pénzügyi eszközök között az Egyéb tartósan adott kölcsönök között kell kimutatni.

A helyi pénz a pénzhez hasonlóan az értékmérő, a forgalmi eszköz, a fizetési eszköz funkciókat tartalmazza, azonban – mivel nem kamatozik – a felhalmozás és vagyontartás funkcióknak a szerepét nem töltheti be. A helyi pénz, mint fizetési eszköz, inkább utalványhoz hasonlítható, nem pedig a klasszikus értelemben vett pénzhez, így a számvitelben sem szerepeltethető a pénzeszközök között, az utalványokhoz hasonlóan a követelések között kell szerepeltetni. Így nem növeli a napi záró készpénz állományt sem, melynek maximális összegét a számviteli törvény az előző évesített üzleti év összes bevételének 2%-ában határozta meg, ha azonban ez az összeg kisebb, mint 500 ezer Ft, akkor 500 ezer Ft [Sztv. 14.§ (9)].

A helyi pénz kibocsátásának és működtetésének jogi szabályozása csak részben megoldott, nincs specifikus jogszabály vagy más központi iránymutatás, amely a rendszer működtetését részletesen meghatározza.

Napjainkban a helyi érdekek felértékelődésével egyre nagyobb teret hódít a helyi pénz bevezetése. Az ehhez kapcsolódó nyilvántartások, és elszámolások számviteli szabályozásának kidolgozása szükségessé válik.

Felhasznált irodalom

- Halász Tibor (1991): „Kultúra, közösség, gazda(g)ság, életminőség”. Parola X. évf. 1. 16–17. old.
Horváth Zsuzsanna (2001): *Pénzügy I.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó 4. old.
1996. évi CXII. törvény: A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról.
2000. évi C. törvény: A számvitelről.
2009. évi LXXXV. törvény: A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról.